

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

בחינת עלויות משלחות בני-הנוער לפולין ודרכים להפחתתן

מוגש לוועדת החינוך, התרבות והספורט

כתיבה: אילנית בר, כלכלנית

א' באב תש"ע

12 ביולי 2010

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 64 08 240 / 1

פקס: 02 - 64 96 103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לבקשת יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט חה"כ זבולון אורלב, והוא עוסק בבחינת העלויות של משלחות בני-הנוער לפולין ובדרכים להפחתתן.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה למשרד החינוך לקבלת הערותיו למסמך; עד רגע זה טרם נתקבלה תגובת המשרד.

1. מבוא¹

משלחות נוער בחסות משרד החינוך יוצאות לפולין מאז שנת 1988. להוציא את שנת 2008, שבה היתה ירידה חדה במספר המשתתפים במשלחות (עקב התייקרות בעלויות שחלה באותה שנה), בשנים האחרונות גדל מספר הנוסעים במשלחות אלה במידה ניכרת: מכ-16,000 תלמידים בשנת 2002 לכ-27,000 תלמידים בשנים 2007 ו-2009 – כחמישית מתלמידי שכבות י"א–י"ב במגזר היהודי (לא כולל חרדי) בשנים אלו. לפי הנתונים מדובר ב-25,000 תלמידים בשנת 2010.

ההנחיות והנהלים המחייבים בכל הקשור למשלחות הנוער לפולין קבועים בחוזר מנכ"ל משרד החינוך מדצמבר 2004. בין השאר נקבע בחוזר כי משרד החינוך ייתן חסות ואישור יציאה למשלחות משני סוגים: **ממלכתית** (מטעמו) ו**בית-ספרית** (בעידודו). **הרוב הגדול של המשלחות לפולין – כ-85%–90% מהמשלחות – הן משלחות בית-ספריות.** הניתוח והאומדנים שלהלן נוגעים לנתונים על המשלחות הממלכתיות בלבד.

מבדיקה שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בינואר 2008 עלה כי **הרוב הגדול של בתי-הספר המשתתפים במשלחות לפולין (74%) מדורגים בחמשת העשירונים הגבוהים של מדד הטיפוח** – דהיינו בתי-ספר במצב כלכלי-חברתי טוב. הפער על רקע חברתי-כלכלי בלט בעיקר במשלחות הבית-ספריות, שבהן שיעור בתי-הספר בחמשת העשירונים הגבוהים הגיע ל-86% ושיעור בתי-הספר בחמשת העשירונים הנמוכים יותר היה 14% בלבד.

עלותה הגבוהה של ההשתתפות במשלחות לפולין עומדת במוקד הדיון הציבורי בנושא זה כבר שנים רבות. ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת דנה בכך כמה פעמים בעבר. יש לציין כי משרד החינוך וגופים אחרים (ועידת התביעות וחלק מהרשויות המקומיות) נותנים מספר מוגבל של מלגות סיוע לתלמידים המבקשים לצאת במשלחת לפולין ומתקשים לממן את הנסיעה, אך מדובר בסיוע חלקי בלבד, הניתן למספר קטן יחסית של תלמידים.

2. מרכיבי העלות של המשלחת

העלויות לתלמיד במשלחות הממלכתיות (כאמור 10% עד 15% מכלל המשלחות) נקבעות באמצעות מכרז שעורך משרד החינוך. מרכיבי העלות הם הטיסה, החבילה הבסיסית (שהייה בבתי-מלון, כניסה לאתרים וכדומה), כלכלה, שכר והדרכה, הוצאות בארץ ועלויות אחרות.

בטבלה 1 מוצגים מרכיבי המסע ועלותם על-פי ההצעה אשר זכתה במכרז.

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, משלחות תלמידים לפולין, כתב יובל וורגן, 29 בינואר 2008; פרוטוקול מס' 125 משיבת ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת, 28 בדצמבר 2009.

טבלה 1 – עלויות מרכיבי המסע לפולין לתלמיד²

הערות	עלות ב-\$	רכיב
<ul style="list-style-type: none"> • בעלות הטיסה לתלמיד נכללת גם עלות כרטיסי הטיסה של המלווים, אשר ממומנים על-ידי התלמידים.³ • בעלות הטיסה מגולמת יציאת מטוסים ריקים עקב מגבלות שונות. 	577	טיסה
<ul style="list-style-type: none"> • בחבילה הבסיסית לתלמיד נכללים השהייה בבת-המלון, אוטובוסים, כניסה לאתרים וכדומה. • המחיר תלוי במספר ימי המסע. העלות הממוצעת ליום היא \$76. 	610	חבילה בסיסית
<ul style="list-style-type: none"> • ארוחות כשרות בלבד בהכשר הרבנות הראשית בישראל. המזון נרכש בארץ ומועבר קפוא לפולין. • המחיר תלוי במספר ימי המסע. העלות הממוצעת ליום היא \$22. 	175	כלכלה
<ul style="list-style-type: none"> • המחיר תלוי במספר ימי המסע. העלות הממוצעת ליום היא \$5. 	38	שכר הדרכה
<ul style="list-style-type: none"> • המחיר אינו תלוי במספר ימי המסע ומתייחס להכנות למסע שנערכות בארץ. 	30	הוצאות בארץ
<ul style="list-style-type: none"> • בין היתר רווחי הקבלן 	50	אחר
	1,480	סך-הכול

מהטבלה לעיל עולה כי העלות הכוללת לתלמיד היא **1,480 דולר**, וכי עלות הטיסות והחבילה הבסיסית היא כ-80% מן העלות הכוללת. העלות בש"ח היא כ-5,600 ש"ח לתלמיד, או כ-140 מיליון ש"ח לכל המסעות לפולין בשנת 2010 – במשלחות הממלכתיות והבית-ספריות גם יחד.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת התבקש להציע דרכים להפחתת עלויות המשלחות לפולין. את הפחתת עלויות המסע לתלמיד אפשר להשיג בשלוש דרכים עיקריות:

- הוזלת כרטיסי הטיסה;
- הוזלת החבילה הבסיסית באמצעות קיצור ימי המסע או הפחתת עלויות השהייה בפולין;
- מימון המשלחות בדרכים שונות או שינוי מתכונת הביקור.

חלק מנושאים אלה נדונו בדוח של רו"ח אהוד שושן, אשר הוכן לבקשת משרד החינוך לשם בחינת הנושא, וכן בדוח הוועדה הציבורית לבחינת ההוראות הנוגעות למסעות בני-הנוער לפולין, ממאי 2008. יש לציין שמגבלות אבטחה אינן מאפשרות יישום של חלק מההצעות להפחתת עלויות המסע.

² רו"ח אהוד שושן, בחינת עלויות הטסת משלחות בני נוער לסיור בפולין, נערך לבקשת משרד החינוך, התרבות והספורט, מאי 2010.

³ קבוצה של 32 תלמידים מסבסדת את עלות הטיסה של שני מורים מלווים, מדריך ישראלי, איש ביטחון ישראלי ורופא.

3. רכיב הטיסה

3.1. מחיר הטיסה

כמפורט בטבלה 1 לעיל, עלות הטיסה לפולין היא 577 דולר לתלמיד (כולל עלות כרטיסי טיסה למלווים). הטסת משלחות בני-הנוער לפולין נעשית באמצעות **החברת מטוסים** מחברות התעופה "אל-על", "ארקיע" ו"לוט". כלומר, משלחות בני-הנוער טסות בטיסות שכר. בטבלה 2 להלן נתונים על עלות טיסת שכר לפולין על-פי נתונים שמסר מר אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" (כיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים).⁴

טבלה 2 – אומדן עלות טיסת שכר לפולין (בדולרים)

מחיר החכרת מטוס	מספר מקומות	מחיר כרטיס	אגרות נמל	סך עלות טיסה	סה"כ תשלום למטוס
70,000	260	270	44	313	81,440

מהאומדן בטבלה עולה כי בהנחה שהמטוס יוצא וחוזר לארץ בתפוסה מלאה, עלות כרטיס הטיסה היא כ-270 דולר לנוסע, ובתוספת אגרות נמל בסך 44 דולר מדובר בסכום של 313 דולר לנוסע. לפי טבלה 1 לעיל, עלות כרטיס הטיסה בפועל לתלמיד היא 577 דולר – פער של 264 דולר בין העלות על-פי האומדן ובין העלות בפועל. לפי ניתוח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת שיוצג להלן, פער זה נובע בעיקר מתפוסה לא מלאה של המטוסים, מניצול חלק מהטיסות לכיוון אחד בלבד ומהעמסת עלות המלווים על התלמידים.

משרד החינוך פרסם בדצמבר 2009 מכרז לארגון המסע לפולין, ובאמצעותו נבחר קבלן אשר מרכז את המסע למשלחות הממלכתיות (להלן: "המכרז").⁵ על-פי תנאי המכרז, משלחות ממלכתיות יוצאות לפולין בשני סבבים: סבב פברואר-מרס-אפריל 2010, שבו יש חמישה מועדי יציאה, וסבב אוקטובר-נובמבר 2010, שבו יש שישה מועדי יציאה. מנתונים שהעביר משרד החינוך בנוגע לסבב הראשון, בכל מועד יציאה יצאו שני מטוסים עם 470 משתתפים.⁶ לפיכך, הניתוח שלהלן יהיה על-פי ההנחה שגם בסבב השני יצאו שני מטוסים בכל מועד עם מספר דומה של משתתפים. על-פי הנחה זו, בשנת 2010 יצאו למסע לפולין 5,170 משתתפים. בסעיפים שלהלן נבחן את הגורמים אשר מביאים לייקור כרטיסי הטיסה ואת הדרכים לצמצום העלות.

3.2. מועדי הטיסות⁷

כאמור, מחיר כרטיס הטיסה שחושב בסעיף 3.1 לעיל נכון בהנחה שכל המטוסים יוצאים מהארץ וחוזרים אליה בתפוסה מלאה. במכרז שפרסם משרד החינוך בדצמבר 2009 נקבע כי המשלחות הממלכתיות יצאו בשני סבבים. פיצול מועדי הטיסות לשני סבבים מחייב הוצאת כמה טיסות ריקות, והדבר גורם להעלאת מחיר כרטיס הטיסה. לטענת משרד החינוך, הפיצול לסבבים נובע בין היתר מאילוצי מזג האוויר בחורף בפולין. מבדיקת מועדי יציאת המשלחות הממלכתיות המופיעים במכרז עולה כי גם בסבב היציאות הראשון היה פיצול בטיסות,

⁴ אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" וכיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים, שיחת טלפון, 1 ביולי 2010.

⁵ משרד החינוך, **מכרז מס' 52/12.09: ארגון וביצוע של שירותי הסטה וקרקע של משלחות תלמידים ונוער לפולין – ממלכתיות ובית ספריות**, 21 בדצמבר 2009.

⁶ אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, מכתב, 4 ביולי 2010.

⁷ אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" וכיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים, שיחת טלפון, 10 ביוני 2010.

בשל חג הפסח, שחל בחודש מרס. כלומר, בסבב הראשון אפשר היה ליצור טיסות back to back⁸ בכל הסבב, פרט למסע האחרון, שהתקיים לאחר חג הפסח ואחריו לא היו מסעות נוספים עד לחודש אוקטובר 2010.

לדברי מר אבי בן חור,⁹ חישוב עלות הטיסה הריקה נעשה בדרך זו: מחיר הטיסה לכל כיוון נמוך בכ- 5,000 דולר ממחיר הטיסה שחושב בטבלה 2. מאחר שיש שתי טיסות – טיסה שיוצאת מלאה וחוזרת ריקה, וטיסה שיוצאת ריקה וחוזרת מלאה, עלות שתי הטיסות היא 152,880 ש"ח. עלות הטיסות הריקות מועמסת על כל התלמידים היוצאים למסעות.

על-פי נתוני המכרז של משרד החינוך יש כמה מועדים שבהם יצאו טיסות ריקות: טיסות ריקות לכיוון פולין קבועות בתאריכים 23 במרס 2010, 13 באפריל 2010 ו-16 בנובמבר 2010. טיסות ריקות מפולין קבועות בתאריכים 23 בפברואר 2010, 6 באפריל 2010 ו-5 באוקטובר 2010. מאחר שבכל מועד יש שני מטוסים, במהלך השנה יוצאות 12 טיסות ריקות. **מחיר כרטיס הטיסה (בהנחה שיתר הנתונים קבועים) הוא 388 דולר למשתתף. הטיסות הריקות מייקרות את כרטיס הטיסה ב-75 דולר לתלמיד.**

אילו נדחה המסע באפריל לסבב אוקטובר, כך ששום סבב לא היה נקטע (בתוך הסבבים כל הטיסות היו back to back), מספר הטיסות הריקות היה מצטמצם ל-8 טיסות, ומחיר כרטיס הטיסה, בהנחה שיתר הנתונים אינם משתנים, היה עומד על 363 דולר ומביא לחיסכון של 25 דולר לעומת המצב הקיים.

קיום סבב אחד במקום שני סבבי יציאות היה מצמצם את מספר הטיסות הריקות ל-4 טיסות בלבד, ומחיר כרטיס הטיסה, בהנחה שיתר הנתונים קבועים, היה 338 דולר – חיסכון של 50 דולר לעומת המצב הקיים. לדברי משרד החינוך אי-אפשר לקיים סבב טיסות אחד בשל חגי ישראל ועונת החורף.¹⁰

3.3. תפוסת המטוס

משרד החינוך פרסם ב-12 בינואר 2010 מסמך תיקונים והבהרות בנוגע למכרז.¹¹ לפי המסמך, מספר המשתתפים המשוער בכל תאריך יציאה הוא 445, כלומר תפוסת המטוס המשוערת היא של כ-86%. יש לציין כי משרד החינוך אינו מתחייב על תפוסת המטוס בפני הקבלן. על כן, אפשר להניח שהקבלן מחשב את מחיר כרטיס הטיסה שעליו לדרוש בהנחה שמספר המשתתפים אף נמוך מהשערת משרד החינוך, ולכן מעלה את מחירו. על-פי נתוני משרד החינוך, בפועל תפוסת המטוסים היתה כ-90%, עם 470 משתתפים.¹²

טבלה 3 להלן מציגה את עלות כרטיס הטיסה למשתתף במשלחת לאחר העמסת עלות המקומות הריקים על המשתתפים על-פי תנאי המכרז (תפוסה של כ-86%), על-פי התפוסה בפועל (כ-90% תפוסה) ועל-פי הנחה אפשרית של הקבלן שהתפוסה היא 80% בלבד. החישובים נעשו על-פי מספר משתנה של טיסות ריקות.

⁸ טיסות היוצאות בזו אחר זו; כאשר קבוצה אחת מגיעה לפולין קבוצה אחרת חוזרת באותו מטוס לישראל.

⁹ אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" וכיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים, שיחת טלפון, 5 ביולי 2010.

¹⁰ אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, התייחסות למסמך רו"ח אודי שושן, 6 במאי 2010.

¹¹ משרד החינוך, מכרז מס' 52/12.09: ארגון וביצוע של שירותי הטיסה וקרקע של משלחות תלמידים ונוער לפולין – ממלכתיות ובית-ספריות – תיקונים והבהרות כפי שהועלו ממפגש הקבלנים שהתקיים בתאריך 3.1.2010, 12 בינואר 2010.

¹² אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, מכתב, 4 ביולי 2010.

טבלה 3 – עלות כרטיס טיסה בתפוסה חלקית של המטוס (בדולרים)

תפוסה נמוכה (80%)		תפוסה לפי השערת משרד החינוך (86%)		תפוסה בפועל (90%)		תפוסה מלאה (100%)		עלות סך הטיסות	מספר טיסות ריקות
מחיר כרטיס	מספר נוסעים	מחיר כרטיס	מספר נוסעים	מחיר כרטיס	מספר נוסעים	מחיר כרטיס	מספר נוסעים		
485	4,576	454	4,895	429	5,170	388	5,720	2,220,320	12
454		424		402		363		2,077,440	8
423		395		374		338		1,934,560	4

במודל הכלכלי של החכרת מטוס, התלמידים המשתתפים במסע משלמים עבור כל המקומות במטוס, גם המקומות הלא מאוישים. לפיכך, תפוסה בשיעור של 90% מייקרת את מחיר הכרטיס בסכום שבין 36 ל-41 דולר, תפוסה בשיעור של 86% מייקרת את מחיר הכרטיס ב-21 עד 24 דולר נוספים, ותפוסה בשיעור של 80% מייקרת את מחיר הכרטיס ב-28 עד 32 דולר נוספים (ובסך הכול ב-85 עד 97 דולר לעומת המחיר הראשוני). התחייבות של משרד החינוך לתפוסה בשיעור של 86% או יותר תפחית את הסיכון של הקבלן ותוריד את מחיר כרטיס הטיסה. לדברי משרד החינוך, המשרד פועל למילוי 90% מהמטוס אך אינו יכול להתחייב על תפוסה בשיעור של 100%.¹³ עם זאת, אין במכרו כל התחייבות של משרד החינוך למספר התלמידים שיצאו בכל טיסה, אלא יש השערה בלבד אשר למספרם.

3.4. תשלום עבור מלווים

סעיף 6.6.1 למכרו משרד החינוך קובע כי על הקבלן לספק שירותי טיסה לגורמים האלה: לכל 32 משתתפים משלמים יש לצרף שני מורים מלווים, מדריך ישראלי ואיש ביטחון. כמו כן יש לצרף רופא לכל משלחת (במשלחת 130–160 משתתפים). עלות הטיסה של המלווים משולמת על-ידי התלמידים. טבלה 4 להלן מציגה את מחיר כרטיס הטיסה לתלמיד לאחר הוספת עלות כרטיסי הטיסה של המלווים, בתפוסה של 80% עד 100% בטיסה.

טבלה 4 – עלות כרטיס טיסה לאחר הוספת עלות המלווים (בדולרים)

80% תפוסה		90% תפוסה		100% תפוסה		עלות הטיסות	מספר טיסות ריקות
מחיר למשלם	מספר משלמים	מחיר למשלם	מספר משלמים	מחיר למשלם	מספר משלמים		
559	3,973	495	4,489	447	4,967	2,220,320	12
523		463		418		2,077,440	8
487		431		389		1,934,560	4

העמסת מחיר הטיסה של המלווים על התלמידים מייקרת את מחיר כרטיס הטיסה ב-51 עד 74 דולר, תלוי במספר הטיסות הריקות ובתפוסת המטוס. ככל שתפוסת המטוס נמוכה יותר מחיר כרטיס הטיסה גבוה יותר, ולכן גם תוספת המחיר של המלווים גבוהה יותר. לדברי משרד החינוך, אי-אפשר לצמצם את מספר המלווים

¹³ אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, התייחסות למסמך רוי"ח אודי שושן, 6 במאי 2010.

בכל קבוצה.¹⁴ עם זאת, צמצום מספר הטיסות הריקות והתחייבות לשיעור מסוים של תלמידים במטוס יפחיתו את עלות כרטיסי הטיסה ולפיכך יצמצמו את התוספת המשולמת בעבור המלווים.

3.5. שעות הטיסה

מסגרת השעות שנקבעה במכרז של משרד החינוך לטיסות התלמידים לפולין ובחזרה לארץ היא כלהלן:

- במשלחות אשר אינן יוצאות במועד הקיץ: יציאה מהארץ לא יאוחר מהשעה 06:00, יציאה לכיוון ישראל לא לפני 21:00.
- במשלחות בחודשים יולי-אוגוסט-ספטמבר: יציאה מהארץ בשעות 01:00-12:00, חזרה לארץ לא לפני 09:00.

דרישה זו של משרד החינוך מאלצת את חברת התעופה להשאיר מטוס ריק בשדה התעופה במשך שעות רבות כדי להמתין למשלחת החוזרת, או לוותר על אפשרות של טיסת back to back.¹⁵ עלויות חברת התעופה, הנאלצות להשבית את המטוס למשך שעות, מגולמות במחיר כרטיסי הטיסה.¹⁶ לדברי מר אבי בן חור, שינוי שעות הטיסה כך שהיציאה מהארץ תהיה בשעות 01:00-23:00 והיציאה לכיוון ישראל תהיה בשעות 04:00-06:00 (בהתאם לשעת ההגעה של המטוס לפולין), תאפשר טיסות back to back ללא שהייה מיותרת של המטוס בשדה התעופה, וכך יקטנו עלויות הטיסה.

ההשלכות של שינוי שעות הטיסה המוצע לעיל הן קיצור המסע ביום אחד וחוסר שינה של התלמידים בלילה שלפני הטיסה. לדברי מר דני סעדון, מנהל סניף ישראל וסמנכ"ל חברת "אל-על", עלות שהיית מטוס בשדה התעופה משך כמה שעות עשויה לעלות לחברת התעופה כ-1,000 דולר עקב חניית המטוס, ויש להביא בחשבון שיש עלויות נוספות בגין הלנת צוות המטוס במלון באזור שדה התעופה. לצוות טיסה של שמונה אנשים נדרשת השכרה של לפחות ארבעה חדרים במלון, בעלות של כ-100 דולר לחדר,¹⁷ ולכן עלות חניית המטוס בשדה התעופה במשך שמונה שעות עשויה להסתכם בכ-1,400 דולר ואף יותר. החיסכון בעלות הטיסה הנובע מהצעה זו הוא של 2-4 דולר לאדם. נוסף על כך, ייחסכו עלויות היום האחרון במסע (כלכלה ומזון).

3.6. סיכום ניתוח עלויות הטיסה

טבלה 5 להלן מסכמת את מרכיבי עלות הטיסה והאפשרויות להוזלה של רכיב זה.

¹⁴ ש.ם.

¹⁵ אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" וכיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים, שיחת טלפון, 10 ביוני 2010.

¹⁶ ש.ם.

¹⁷ דני סעדון, מנהל סניף ישראל וסמנכ"ל חברת "אל-על", שיחת טלפון, 22 ביוני 2010.

טבלה 5 – מרכיבי עלות הטיסה ודרכים לצמצום העלות (בדולרים)

נושא	מצב כיום	מצב אפשרי	חיסכון לתלמיד	הערות
מועדי טיסות ¹⁸	קטיעת סבב טיסות עקב חגים ומזג אוויר, וכתוצאה מכך יציאת טיסות ריקות.	רצף טיסות במהלך המסעות.	25–50	תלוי אם יבוצע סבב טיסות אחד או יהיו שני סבבים. בהנחה שתפוסת המטוס היא 100%.
תפוסת המטוס ¹⁹	משרד החינוך אינו מתחייב למספר המקומות שיאושו במטוס.	התחייבות ל-90% ממספר המקומות.	56–64	משרד החינוך אינו מוכן להתחייב לתפוסה של 100% מהמקומות מאחר שהתלמידים רשאים לבטל את הנסיעה.
מלווים	מחיר הכרטיסים מגולם במחיר כרטיסי התלמידים.			מייקר את מחיר כרטיס הטיסה ב-51–74 דולר.
שעות טיסה ²⁰	העמדת מטוס ריק בשדה התעופה למשך כמה שעות.	טיסות לפולין בשעות הלילה, טיסות בחזרה לפנות בוקר.	2–4	יש חיסכון נוסף בשל קיצור היום האחרון במסע.
חיסכון מרבי			118	בהתקיים התנאי בסעיף הראשון לעניין תפוסת המטוס.

מאחר שלא כל ההמלצות יתקיימו בהכרח, ייתכן חיסכון חלקי במחיר כרטיס טיסה. בטבלה 6 להלן מוצגים מחירי כרטיסי הטיסה על-פי התחשיב של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בהתאם לנתונים שמסר מר אבי בן חור על מחירי טיסות שכר.

טבלה 6 – מבחן רגישות: ניתוח מחיר כרטיס טיסה על-פי מספר סבבי טיסות ושיעור תפוסת המטוס

מספר סבבי טיסות	מספר טיסות ריקות	שיעור תפוסת מטוס	מחיר כרטיס בדולרים
1	4	90%	431
1	4	80%	487
2	8	90%	463
2	8	80%	523

¹⁸ אבי בן חור, לשעבר מנהל מסחר בחברת "ארקיע" וכיום סגן מנהל רשות התעופה האזרחית לקשרי תעופה בין-לאומיים, שיחת טלפון, 10 ביוני 2010.

¹⁹ ש.ם.

²⁰ ש.ם.

מבחן הרגישות בטבלה לעיל מלמד שהמחיר הנמוך ביותר, במקרה של סבב טיסות אחד עם ארבע טיסות ריקות ותפוסה בשיעור של 90%, הוא 431 דולר. המחיר הגבוה ביותר, 523 דולר, הוא במקרה של שני סבבי טיסות עם שמונה טיסות ריקות ותפוסה בשיעור של 80%.

4. רכיב החבילה הבסיסית

את הפחתת עלויות החבילה הבסיסית אפשר להשיג בשני אמצעים: קיצור ימי המסע או צמצום עלויות החבילה הקיימות.

4.1. קיצור ימי המסע

בסעיף זה נבדקת הכדאיות הכלכלית של קיצור ימי המסע בשלושה עד ארבעה ימים, ללא התייחסות לפגיעה אפשרית בתכנים. קיצור ימי המסע יפחית את עלויות השהייה בפולין, כלומר את עלות החבילה הבסיסית ואת עלויות הכלכלה, בהתאם למספר הימים המתקצרים, וכן יאפשר טיסה back to back. מחיר ממוצע ליום על-פי החבילה הבסיסית הוא 76 דולר, ומחיר הכלכלה הממוצע ליום הוא 22 דולר. ייתכן כי חלק מעלויות המרכיבים השונים בחבילה יתייקרו מעט בשל קיצור ימי המסע.²¹ החיסכון המרבי מקיצור המסע בארבעה ימים הוא 392 דולר לתלמיד, בהנחה שמחיר הטיסה אינו משתנה. יש לציין כי לדברי משרד החינוך יש קושי ביישום הצעה זו שכן על-פי רוב בימי ראשון וחמישי מחירי הטיסות גבוהים יותר.

4.2. צמצום עלויות החבילה הבסיסית

הרכיב העיקרי בחבילה הבסיסית מבחינת עלותו הוא הלינה. רכישת אכסניית נוער בעיר ורשה על-ידי מדינת ישראל ושיפוצה כך שתתאים ללינת הנוסעים יביאו להוצאה חד-פעמית, ולחיסכון בטווח הארוך בעלויות הלינה. כמו כן, הקמת מטבח כשר במקום תוזיל את עלויות הכלכלה שכן כיום המזון מובא מהארץ לפולין. לדברי מר אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, הצעה זו נדחית עקב הגדרות אבטחה של שירות הביטחון. לדבריו, הקמת אכסניה המיועדת לתלמידים אשר מגיעים מישראל עשויה להפוך אותה ליעד לפעילות של ארגוני טרור שונים.²² גם האפשרות של מציאת חלופות זולות יותר למלונות שבהם המשלחות שוהות נפסלה מטעמי ביטחון.

5. סבסוד המסע

להלן כמה אפשרויות לסבסוד חלקי של עלויות הנסיעה על-ידי כמה גורמים, כלהלן:

שבוע עבודה: יציאת בני-הנוער לשבוע עבודה, כדי לגייס את הכסף הדרוש לנסיעה עבור התלמידים אשר אינם יכולים לממן את נסיעתם. שבוע העבודה עשוי לתרום לתלמידים גם מבחינה חינוכית וערכית.

גופים ציבוריים: בחינת מקורות סבסוד מגופים יהודיים ציבוריים כמו ועידת התביעות, החברה להשבת רכוש והסוכנות היהודית.²³

תורמים פרטיים: משרד החינוך בודק את האפשרות המשפטית של אימוץ תלמידים נזקקים על-ידי תורמים פרטיים, שיממנו בעבורם את עלות המסע.²⁴

²¹ רו"ח אהוד שושן, בחינת עלויות הטסת משלחות בני נוער לסיור בפולין, נערך לבקשת משרד החינוך, מאי 2010.

²² אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, פגישה, 21 במרס 2010.

²³ אריה ברנע, יו"ר ועדת החינוך של העמותה הפרלמנטרית לפעילות לזכר השואה ומנהל בית-הספר התיכון האזורי בבאר-טוביה, פגישה, 16 באפריל 2010.

²⁴ אלי שיש, מנהל אגף שלי"ח, ידיעת הארץ ומינהלת פולין, מכתב לחה"כ זבולון אורלב, 27 במאי 2010.

6. סיכום

טבלה 7 להלן מציגה את ההצעות שהובאו לעיל לחיסכון בעלויות.

טבלה 7 – חיסכון מרבי לתלמיד לפי מרכיבי עלות המסע (בדולרים)

נושא	מצב כיום	מצב אפשרי	חיסכון מרבי לתלמיד	הערות
טיסה	12 טיסות ריקות ; אין התחייבות למספר תלמידים בטיסה ; העמדת מטוס ריק בשדה התעופה ;	4-8 טיסות ריקות ; התחייבות ל- 90% תפוסה ; שינוי שעות הטיסה	118	
קיצור ימי המסע ²⁵	מסע של שבעה עד שמונה ימים	עד ארבעה ימי מסע.	392	ייתכן שמחיר הטיסה יהיה גבוה יותר מאחר שיהיו טיסות ביום ראשון, שהוא יום מבוקש יותר. חלק מהקבוצות יקיימו את רוב המסע בסוף השבוע.
סך הכול חיסכון			510	

מנייתוח מרכיבי עלות המסע בטבלה 1 עולה כי מדובר בעלות של 1,480 דולר לתלמיד, המתחלקת למחיר טיסה של 577 דולר ולעלויות אחרות בסך של 903 דולר לתלמיד.

מטבלה 7 לעיל עולה כי הצמצום המרבי של עלויות המסע עשוי להיות כ-510 דולר, אם מחליטים לקצר את המסע לארבעה ימים וגם לשנות רכיבים בטיסה, כלומר המחיר לתלמיד יהיה 960 דולר. החיסכון המרבי ללא קיצור המסע, בגין כרטיסי הטיסה בלבד, הוא 118 דולר. קיצור המסע (לא כולל החיסכון בעלות הטיסה) יביא לחיסכון של עד 392 דולר, כלומר למחיר לתלמיד של 1,088 דולר.

²⁵ ר"ח אהוד שושן, בחינת עלויות הטסת משלחות בני נוער לסיור בפולין, נערך לבקשת משרד החינוך, מאי 2010.

